

2011. július 4. hétfő
Bírák könyve 14

Dr. Hodossy-Takács Előd

Sámson házassága

^{14,1}Egyszer elment Sámson Timnába, és meglátott Timnában egy filiszteus nőt. ^{14,2}Visszaérkezve elmondta apjának és anyjának: Láttam Timnában egy filiszteus nőt, vegyétek azt nekem feleségül! ^{14,3}De apja és anyja ezt felelte neki: Hát nincs feleségnek való a rokon leányok közt, vagy egész népemben, hogy a körülmetéletlen filiszteusok közül akarsz feleséget venni? De Sámson így felelt apjának: Őt vedd el nekem, mert csak ő tetszik nekem! ^{14,4}Apja és anyja nem tudta, hogy az Úrtól van ez, és csak ürügyet keres a filiszteusok ellen. Abban az időben ugyanis a filiszteusok uralkodtak Izráelen.

Sámson megöl egy oroszlánt

^{14,5}Elment tehát Sámson apjával és anyjával együtt Timnába. Amikor a timnai szőlőkhöz értek, egy ordító oroszlánkölölyökkel találta magát szemben. ^{14,6}Akkor megszállta őt az Úr lelke, és kettészakította azt, mintha csak egy kecskegidát szakított volna ketté; pedig semmi sem volt a kezében. De apjának és anyjának nem mondta el, hogy mit csinált. ^{14,7}Azután megérkezett, és beszélgetett azzal a nővel, mivel tetszett az Sámsonnak. ^{14,8}Néhány nap múlva ismét eljött, hogy elvegye. Közben letért az útról, hogy megnézzze az oroszlán tetemét. Hát az oroszlán hullájában egy méhraj volt és méz! ^{14,9}Kiszedte a markába, és míg mendegélt, ette. Odament az apjához és anyjához, nekik is adott, és ők is ettek. De nem mondta meg nekik, hogy az oroszlán hullájából szedte ki a mézet.

Sámson lakodalma és találós kérdése

^{14,10}Azután elment az apja ahhoz a nőhöz. Sámson meg lakodalmat tartott ott, az ifjak szokása szerint. ^{14,11}Amint meglátták, harminc vőfélyt bíztak meg, hogy legyenek mellette. ^{14,12}Sámson ezt mondta nekik: Feladok nektek egy találós kérdést. Ha meg tudjátok fejteni a lakodalom hét napja alatt, és kitaláljátok, adok nektek harminc inget és harminc öltözet ruhát. ^{14,13}De ha nem tudjátok megfejteni, akkor ti adtok nekem harminc inget és harminc öltözet ruhát. Ők azt mondták neki: Add elő találós kérdésedet, hadd halljuk! ^{14,14}Sámson ezt mondta nekik: Étel jött az evőből, édes jött az erősből. De nem tudták megfejteni a találós kérdést három napon át. ^{14,15}A hetedik napon ezt mondták Sámson feleségének: Vedd rá a férjedet, hogy mondja meg a találós kérdés megfejtését, különben megégetünk téged és apád háza népét! Talán azért hívtatok ide, hogy kifosszatok bennünket? ^{14,16}Ekkor Sámson felesége elkezdett sirdogálni, és ezt mondta: Mégiscsak gyűlölsz és nem szeretsz engem! Találós kérdést adtál fel népem fiainak, és nekem se mondd meg a megfejtését. De ő azt felelte neki: Hiszen még apámnak és anyámnak se mondtam meg, hát neked mondjam meg? ^{14,17}Így sirdogált előtte hét napig, amíg a lakodalmuk tartott. Végre a hetedik napon megmondta neki a megfejtést, annyira zaklatta őt. Az asszony pedig elmondta a találós kérdés megfejtését népe fiainak. ^{14,18}A város férfiai ezt mondták neki a hetedik napon, naplemente előtt: Mi a méznél édesebb, s oroszlánnál erősebb? De ő így válaszolt nekik: Ha nem az én üszömön szántotok, találós kérdésem ki nem találjátok. ^{14,19}Ekkor megszállta az Úr lelke, lement Askelónba, és megölt ott harminc férfit; lehúzta a ruhájukat, és odaadta a ruhákat azoknak, akik a találós kérdést megfejtették. És haragra gyűlva elment apja házához. ^{14,20}Sámson felesége pedig hozzáment ahhoz a vőfélyhez, aki Sámson barátja volt.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

14. fejezet – Sámson lakodalma. Előzmény, esemény, következmény.

Sámson házassága a timnai filiszteus nővel előre vetíti karakterének nagy problémáját. Az ő küldetése Izrael szabadítása a filiszteusok kezéből – de ez nem megy úgy, hogy közben rokon szálakat szövöget az ember az ellenség lányaival! Sámson számára egész működése során a gyenge pont a filiszteus nők iránt érzett olthatatlan vonzódása, ez okozza majd bukását is.

1–4. vers: Találkozás és szerelemre lobbanás

Sámson nem mindennapi szenvedélyről tesz tanúbizonyságot: elég egyetlen pillantást vetnie erre a nőre, és nem kell neki senki más. Szülei a kor gondolkozása szerint a leglogikusabb választ adják: miért nem a rokon lányok közül választ? Ahogy az a 12. fejezet magyarázatánál már előkerült, az ókori Izraelben igen elterjedt házassági forma volt az endogámia; van olyan magyarázó, aki szerint a Sámson történet egyik tanító funkciója éppen az, hogy felhívja a figyelmet az exogámia veszélyeire.¹ Ennek ellenére köttettek exogám, vagyis klánon kívüli házasságok, de Sámson ötlete az idegen nővel kapcsolatban a szülők nemtetszését váltja ki (vö. 1Móz 26,34–35). A jelző, a filiszteusok körülmetéletlenségére tett utalás egy rendkívül fontos kulturális jegyről emlékezik meg, mint ahogy az is jelentős különbség, hogy szemben Sámsonnal a filiszteusok szívesen használták a borotvát.² A szerző mindenestre kizól az olvasóknak: ez a vágy, ez az eltökéltség egybeesett Isten szándékával, ezzel előre vetítve látjuk, hogy valamiképp Izrael szabadulását fogja elősegíteni a frigy. A lakodalom végén valóban filiszteus férfiak hullái hevernek Askelónban. Sámson olyan férfi, aki az érzéseire, és nem a józan érvekre hallgat, talán ez teszi, hogy minden hibájával együtt is végig szimpatikus marad ez a tragikus hős. Sámson szándéka egybevág Isten akaratával – kérdés viszont, hogy ez menti-e öntudatlanul cselekvő hőstünket, vagy sem?

5–9. vers: Sámson és az oroszlán esete

Az oroszlános incidens egyetlen tragédiája Sámson hallgatása. Az oroszlán megöléséhez az Úr Lelke adta az erőt (6.v.), ezzel nincs is semmi baj, viszont hallgat róla a szülei előtt, és ezzel lehetetlenné teszi számukra, hogy figyelmeztessék a nazírságból fakadó előírásokra. Nagy kérdés, hogy vajon tisztában volt-e Sámson a küldetésével, csodálatos születésével, az angyal látogatásával, a teofániával – tehát mindazzal, amiről az előző fejezet számolt be? Tudta-e Sámson, hogy ki is ő valójában? Az előző fejezet nélkül csak egy fiatalembert látunk, akinek minden gondolatát kitöltötte egy (bizonytalán gyönyörű) nő. Ha szólt volna, talán az anyja is elmondta volna neki, hogy ki ő – és ez a dilemma ebben az esetben akkor is fennáll, ha 16,17 utalása szerint tudnia kellett különleges státuszáról. De persze az is lehet, hogy az előző felvetésnek semmi alapja nincs, és Sámson pontosan tudja, ki is ő valójában. Ebben az esetben viszont megint csak jó okkal hangsúlyozza a hallgatást a szerző, ugyanis ha ez a helyzet, akkor az is nyilvánvaló, hogy anyja egy-kettőre számon fogja kérni. Ebben az esetben egy szerelmes fiatalembert nem igazán érdeklő dolgokkal, tisztasági előírásokkal kellene foglalkoznia; márpedig ő ekkor szíve választottjához igyekszik, nem ér rá ilyesmire.

10–20. vers: A lakodalom

Mindaz, ami a lakodalom kezdetén történik, teljesen szokványos, a szöveg hangsúlyozza, hogy a szokásokhoz igazodik az ünneplés menete (10.v.). Azt is joggal valószínűsítjük, hogy Sámson tényleg őszintén megszerette feleségét. Itt az a probléma, hogy semmit nem látunk az egész szakaszban Isten választottjából. Itt Sámson csak egy szerelmes férfi, és semmi több! Való igaz, hogy a fejezet végén leírt mézszárlás jelentékeny kárt okoz egy fontos filiszteus városban – de a motiváció nem a nép szabadításának vágya, hanem a személyes sértettség!³

¹ McAfee, G.: Sex. In: Metzger, B.M. – Coogan, M.D. (eds): The Oxford Guide to Ideas and Issues of the Bible. Oxford University Press, 2001. 456–459. 457.

² Niditch, Susan: *Judges*. OTL Westminster John Knox Press, Louisville, London. 2008. 144–145.

³ Younger, K. Lawson: *Judges / Ruth*. The NIV Application Commentary. Zondervan, Grand Rapids, Michigan. 2002. 304.

Sámson tehát felteszi híres találós kérdését, amit nyilvánvalóan nem ért senki, csak az olvasó, aki pontosan tudja, hogy mi történt az úton, hogy őlt oroszlánt a hős, és hogyan evett a hullából származó mézből szüleivel együtt. A méz egyébként nem biblikus szempontból, hanem a vallástörténeti párhuzamok miatt lehetne érdekes a kutatásban: ez a hősök eledele (1Sám 14,24–30);⁴ a találós kérdés sem exegetikailag, hanem sokkal inkább kultúrtörténetileg talányos. A lakodalmak koreográfiája szerint ugyanis ezeken az alkalmakon a férfi-női termékenységre vonatkozó sikamlós, nem ritkán éppen csak burkolt erotikus tréfák, versek, rigmusok röpködnek a levegőben. Talán a bibliai szövegnek is van ilyen nyakatekert olvasata: lehet, hogy a filiszteus férfiak valamilyen szexuális értelmet, testnedvekre tett utalást hallottak ki a példázatból – így viszont képtelenek voltak olyan értelmet találni, aminek semmi köze a lakodalmi, talán kissé túlfűtött kontextushoz. Sámson, amennyiben ez az elképzelés helyes, ügyesen kalkulált, egyetlen filiszteus sem volt, aki az erős alatt oroszlánt, az édes alatt pedig mézet értett volna!

A történet másik főszereplője értelemszerűen a menyasszony, akiről eddig gyakorlatilag nem is hallottunk. Természetesen elítélendő dolog, hogy törbe csalta a férjét, kiszedte belőle, majd kiadta a titkát, – de nem fedkezhetünk meg arról, hogy halálos fenyegetés alatt cselekedett. Sámson távozása mindenesetre felért a válással, ahogy az a következő fejezetben megjelenik majd problémaként. Ez a frigy, a házasságkötés módjával együtt mindenesetre ellentmond az izraeli szokásoknak – idegen asszony, idegenekkel átmulatott napok. Csak az olvasó tudja, hogy Istennek terve volt ezzel az egésszel, a filiszteusok pedig fájdalmasan tapasztalják meg Sámson irdatlan erejét.

Prédikációvázlat

Melyek a távolságtartás szabályai? Mai közgondolkodásunkban még a kérdésfelvetés is értelmetlennek tűnik, hisz a mai európai gondolkodás minden tekintetben azt sugallja, hogy a különbözőség tudata és még inkább az „idegenektől” való elkülönülés gondolata politikailag nem korrekt. Úgy kell tennünk, mintha mindannyian egyformák lennénk, mintha nem lennének érdeksérelmek egymás kárára. Közben azonban a felszín alatt fortyognak az indulatok, egymás közt egészen más mondatok hangzanak el integrációról, szomszéd népekről, mint a hivatalos nyilatkozatokban. Jól van ez így? Semmiképpen sem. Sámson házasságának története azt mutatja meg nekünk, hogy valóban különleges kihívásokkal kell szembenézni annak, aki úrrá akar lenni, akárcsak magánélete keretein belül is, a különbségeken.

Félreértés ne essék: az idegen méltóságát sérteni bűn. Minden formában, verbálisan, diszkriminációval, tettegességgel egyaránt. De ez a szöveg azt mutatja nekünk, hogy igenis vannak olyan kulturális különbségek, melyeken nem lehet úrrá lenni egy beszélgetéssel. Nagy lecke ez a különbségeket elkenni akaró világfelfogásnak.

Azonban ez a történet arra is megtanít, hogy az idegen = ellenség képlet szükségszerűen tragédiába torkollik. Sámsonra akár úgy is tekinthetnénk, mint egy korát megelőző férfira, aki a szomszédokkal összeházasodni akar, nem pedig szeparálódni tőlük. A Bibliában, egyes korszakokban tagadhatatlanul erős a nemzeti elkülönülés programja, de arra is épp elég példát szolgáltat a szöveg, hogy az idegenek a nép között Isten ügyét is szolgálhatják. Az egyik oldalon Jezábel, az Izraelt bűnbe vivő föníciai asszony, a másik oldalon Ruth, a móábi nő, aki bekerül Dávid király családfájába is. Egyforma a megítélésük? Távoloról sem! Sámson házassága sem azért torkollik kudarcba, mert idegen nőt vesz el, hanem azért, mert küldetésével ellentétesen cselekedett. A különbség óriási a két megközelítés között. Aki azt hiszi, hogy Sámson bűne az volt, hogy nem tekintette ellenségnek az idegent, téved. A Bibliától az idegengyűlölet hihetetlenül távol áll – akkor is, ha olvasunk idegenek elleni szövegeket, próféciákat. De ezekben a szövegekben és a Sámson elbeszélésben is nem az „idegen” csak úgy gyűjtőfogalomként az ellenség, hanem azok válnak ellenséggé, akik Isten és Izrael ellen határozzák meg magu-

⁴ Niditch, Susan: *Judges*. OTL Westminster John Knox Press, Louisville, London. 2008. 156.

kat. A különbség óriási! Ez a szöveg tehát nem csak azokat kell, hogy kijózanítsa, akik a különbségeket nem hajlandók tudomásul venni, hanem azokat is, akik az idegenek, vagy egyszerűen csak mások ellenében határozzák meg magukat. Bibliai igazolást egyikük sem talál.

Sámson házassága sikertelenségre van ítélve. Azok közül akar feleséget, akiknek az elnyomása miatt neki küzdenie kellene. Tisztátalanná teszi magát, amikor az oroszlán hullájából kivett mézből eszik; erős gyomra lehetett! Ezzel érzékelteti a Szentírás, hogy a büntetés nem maradhat el. A kudarcos házasságkötést tehát nem feltétlenül kell bűnnek látni – akár büntetésnek is tekinthetjük. Ezek után már nem kell más, csak a fiatalasszony halálos megfenyegetése, és hősrünk titka, a találós kérdés megfejtése felszínre kerül. A Szentírás fantasztikus gazdagságát jelzi azonban, hogy nem itt ér véget a történet, hanem úgy, hogy Sámson *„megszállta az Úr lelke”* – Askelónban harminc ellenséget öl meg. Furcsa kimondani, de végső soron Sámson felesége lökte vissza küldetéséhez! Azért jött, hogy szabadulást hozzon a filiszteusok elnyomása alól. Az esküvő napjaira van szükség ahhoz, hogy végre hozzákezdjen küldetése teljesítéséhez.